

ادوات استثناء: الا، غیر و سوی

حرف اسم

الا ← از نظر تجزیه‌ای مبنی بر سکون و غیر عامل است.

مستثنی منه ← یک نقش اصلی دارد مثل: فاعل، مفعول به، مبتدا و خبر

تام = متصل

مفرغ

انواع مستثنی

جمله قبل از «الا» از نظر ترکیبی کامل باشد

مستثنی منه به راحتی قابل تشخیص باشد

اگر جمله قبل از الا مثبت باشد: حتماً مستثنی تام است و اعرابش نصب.

تام = متصل

جمله قبل از الا از نظر ترکیبی ناقص باشد یعنی یکی از اجزای اصلی جمله
مثل فاعل مفعول یا مبتدا و خبر حذف شده باشد.

مستثنی منه حذف شده

جمله قبل از الا سوالی یا منفی باشد

اعرابش مستثنی مفرغ یک اعراب ثابت نیست بلکه بستگی به نقش جمله
ماقبل دارد

مفرغ

اگر جمله قبل از الا سوالی باشد ← حتماً مستثنی، مفرغ است.

اگر جمله قبل از الا منفی باشد امکان دارد مستثنی تام یا مفرغ باشد و راه تشخیص، ترکیب جمله است.

اگر یک مستثنی مفرغ و منفی باشد، بهتر است آنها در جمله، مثبت و موکد (با لفظ فقط) معنی کنیم:

لا تعبدوا الا الله ← فقط خدا را عبادت کنید.

۳ جمله‌هایی که در کتاب منفی آمده ولی مستثنی تام و متصل است:

لا يكلف ا... نفساً الا وسعها

لم يكن لهم عمل الا الدعاء

لا يفوز الناس الا المجدّين.